

Patvirtinta Lietuvos istorijos instituto
direktoriaus 2022 m. kovo 17 d. įsakymu Nr. B40

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

2021 M. VEIKLOS ATASKAITA

2022 03 17

Vilnius

Turinys

Įvadas	3
Instituto mokslinio ir techninio personalo charakteristika	3
Instituto struktūra	4
Moksliniai tyrimai.....	5
Tarptautiškumas	13
Doktorantūra. Ryšiai su aukštosiomis mokyklomis ir dalyvavimas studijose.....	16
Socialinė ir kultūrinė plėtra. Mokslinių tyrimų sklaida visuomenėje	17
Mokslo infrastruktūra.....	24
Finansinė instituto būklė 2021 m.	28
Pabaiga.....	30
Priedas. Lietuvos istorijos instituto mokslininkų publikacijos 2021 m.	32

Įvadas

Instituto veikla per ataskaitinį laikotarpį buvo sėkminga. Nors 2021 m. COVID-19 pandemija iš Lietuvos, kaip ir iš viso pasaulio, neatsitraukė, darbo rezultatai rodo, kad bendruomenė gana gerai susidorojo su iškilusiais išoriniais iššūkiais.

2021 m. ir be išorinių veiksnių buvo kupini iššūkių. Per ataskaitinį laikotarpį reikėjo ne tik užbaigti ilgalaikes mokslines programas, bet ir parengti naujus ilgalaikių tyrimų projektus. Visi šie uždaviniai buvo sėkmingai įvykdyti. Nepaisant kai kurių praeitų metų nuogastavimų dėl sumažėjusio publikacijų skaičiaus, 2021 m. rezultatai parodė, kad nuosmukis, fiksuotas prieš metus, buvo laikinas paskelbtų darbų sumažėjimas, o ne tendencija. Džiugina ir tai, kad jau kelerius metus didėja svarbiuose užsienio žurnaluose ir leidyklose paskelbtų darbų skaičius, o tai rodo, kad instituto mokslininkai vis geriau jaučiasi tarptautinėje mokslo erdvėje. Instituto mokslininkų konkurencingumą patvirtina ir rekordiniai 2021 m. konkursinio finansavimo rezultatai. Institutas sėkmingai organizuoja ir nacionaliniu mastu svarbias konferencijas. Džiugina ir padidėjęs kolegų aktyvumas įgyvendinant sklaidos projektus. Instituto bendruomenė nelieka nuošalyje įveikiant išorės iššūkius, ir tai patvirtina institute pradėtas vykdyti tiriamasis projektas, iš dalies skirtas represuotiems Baltarusijos istorikams padėti.

Tokius gerus rezultatus atspindi ir finansiniai rodikliai. Gerokai padidėjo instituto darbuotojų atlyginimai, institutas persikėlė į naujas, geriau kasdieniam darbui pritaikytas patalpas. Tokie rezultatai, nepaisant dar didesnių šiomet kilusių grėsmių, leidžia išlikti atsargiems optimistams ir žvelgiant į ateinančius metus.

Instituto mokslinio ir techninio personalo charakteristika

2021 m. gruodžio 31 d. Lietuvos istorijos institute dirbo 101 darbuotojas (101 etatas), iš jų 76 mokslo darbuotojai (69 mokslininkai (68,5 etato), 7 kiti tyrėjai (7 etatai), 22 MTEP darbuotojai (22,5 etato), 3 aptarnaujančio personalo darbuotojai (3 etatai).

Ataskaitiniais metais institute studijavo 37 doktorantai, 10 jų buvo akademinėse atostogose.

2021 m. buvo atleisti 9 darbuotojai, kolektyvas pasipildė 7 naujais darbuotojais (iš jų 1 mokslo darbuotojas priimtas iki konkurso).

2021 m. institute dirbo 69 mokslininkai – 28 moterys ir 41 vyras. Vyrų amžiaus vidurkis, palyginti su praėjusiais metais, kiek padidėjo ir buvo vidutiniškai 49,94 metai (2020 m. buvo 47,82

metai, 2019 m. buvo 51,62 metų, 2018 m. buvo 49 metai). Bendras instituto mokslininkų amžiaus vidurkis palyginti su praėjusiais metais, kiek padidėjo ir 2021 m. vidutiniškai buvo 51,39 metų (2020 m. – 50,23, 2019 m. – 50,53, 2018 m. – 49,66 metų).

Bendras instituto mokslininkų amžiaus vidurkis, palyginti su 2019 m., nežymiai padidėjo ir buvo 51,39 metai (2020 m. – 50,23, 2019 m. – 50,53, 2018 m. – 49,66 metų).

2021 m. padidėjus pareiginės algos baziniam dydžiui nuo 176 Eur iki 177 Eur, mokslo darbuotojų ir tyrėjų pareiginės algos koeficientams (2020 m. birželio 30 d. Lietuvos Respublikos Mokslo ir studijų įstatymo Nr. XI-242 721 pakeitimo įstatymas Nr. XIII-3269 ir 2020 m. gruodžio 23 d. Lietuvos Respublikos Mokslo ir studijų įstatymo Nr. XI-242 721 pakeitimo įstatymas Nr. XIV-132), Lietuvos istorijos instituto visų darbuotojų vidutinis darbo užmokestis padidėjo 19 proc. ir buvo 1917,05 Eur (2020 m. vidutinis darbo užmokestis buvo 1612,13 Eur). Mokslo darbuotojų ir tyrėjų vidutinis darbo užmokestis didėjo 12 proc. ir buvo 2027,16 Eur (2020 m. vidutinis darbo užmokestis buvo 1813,69 Eur), kitų instituto darbuotojų (administracijos, leidybos skyriaus, bibliotekos, ūkio skyriaus darbuotojų) vidutinis darbo užmokestis padidėjo 15 proc. ir buvo 1567,68 Eur (2020 m. vidutinis darbo užmokestis buvo 1362,70 Eur).

2021 m. VDU / mėn.

Vyriausiasis mokslo darbuotojas	3141,64 Eur
Vyresnysis mokslo darbuotojas	2246,12 Eur
Mokslo darbuotojas	1804,32 Eur
Jaunesnysis mokslo darbuotojas	1585,47 Eur
Tyrėjas-archeografas	1480,82 Eur

Instituto struktūra

2021 m. instituto struktūra nesikeitė, veikė 7 mokslo skyriai ir 4 pagalbiniai padaliniai:

Archeografijos skyrius (vedėjas dr. R. Jurgaitis)

Archeologijos skyrius (vedėjas dr. L. V. Kurila)

Etnologijos ir antropologijos skyrius (vedėja dr. V. Savoniakaitė)

LDK istorijos skyrius (vedėjas dr. G. Sliesoriūnas)
Miestų tyrimo skyrius (vedėjas S. Sarcevičius)
XIX a. istorijos skyrius (vedėjas dr. V. Pugačiauskas)
XX a. istorijos skyrius (vedėja dr. V. Stravinskienė).

Kiti instituto padaliniai:

Biblioteka

Buhalterija (l. e. p. vyr. buhalterė R. Saulienė)

Leidybos grupė (vedėjas M. Maskoliūnas)

Ūkio dalis (direktoriaus pavaduotojas administracijai, ūkio reikalams ir viešiesiems pirkimams A. Vidžiūnas nuo 2021-05-17).

Moksliniai tyrimai

2021 m. buvo instituto veiklos jubiliejiniai metai. Metų pradžioje bendruomenė šventė 80 metų jubiliejų. Ta proga buvo organizuotas nuotolinis renginys, kurio metu mokslininkai diskutavo ne vien apie instituto, bet ir apie istorijos mokslo padėtį sovietinės okupacijos ir aneksijos sąlygomis, mokslo raidą bei dabarties problemas. Kita instituto bendruomenei 2021 m. svarbi sukaktis – tai lapkritį suėję 50 metų Lietuvos istorijos metraščiui, vienam svarbiausių instituto leidinių. Jubiliejui skirtoje konferencijoje buvę ir dabartinis redaktoriai, redakcinės kolegijos nariai dalijosi prisiminimais apie Metraščio veiklos pradžią, žurnalo problemas, taip pat diskutuota istorijos mokslinio straipsnio kanono klausimu: kokia turėtų būti istorinių tyrimų publikacija, kuo Metraštis yra išskirtinis tarp kitų istorijos mokslo žurnalų, kokios šio lietuvių kalba leidžiamo leidinio perspektyvos mokslo tarptautiškumo kontekste?

Praėjusiais metais buvo minimi ne tik svarbūs jubiliejai, bet ir ieškoma mokslo politikos sprendimų, susijusių su humanitarinių institutų veiklos, jų parengtų publikacijų vertinimo klausimais, buvo rengiamas naujas Instituto įstatų projektas. Atsižvelgiant į Konstitucinio teismo sprendimą, pakeistas Mokslo ir studijų įstatymas, Švietimo, sporto ir mokslo ministerija rengia institutų veiklai svarbius poįstatyminius dokumentus. Savo ruožtu praėjusiais metais LMT patvirtino naują Valstybinių mokslo ir studijų institutų mokslo darbuotojų pareigybių minimalių kvalifikacinių reikalavimų aprašą. Šitų reikalavimų ir dabar galiojančio instituto aprašo pagrindu instituto skyriai, direkcija ir Mokslo taryba parengė, o LII mokslo taryba patvirtino naują Instituto

mokslo darbuotojų ir kitų tyrėjų pareigybių minimalių kvalifikacinių reikalavimų aprašą, kuris įsigalios 2025 m.

2021 m. mokslinė veikla buvo vykdoma remiantis mokslo veiklos kryptimis, įtvirtintomis instituto įstatuose.

Fundamentinių mokslų srityje: 1. Lietuvos visuomenės ir valstybės raida iki XXI a. pradžios (istorija, istoriografija, pagalbiniai istorijos mokslai ir kt.). 2. Lietuvos archeologija, proistorės tyrimai. 3. Lietuvos etnologija: etnologiniai ir antropologiniai tyrimai. *Taikomųjų mokslų srityje:* Lietuvos istorijos šaltinių (Lietuvos Metrikos ir kitų) tyrimas ir skelbimas. *Mokslo taikomosios veiklos srityje:* Lietuvos miestų atsiradimas ir raida (istorija ir archeologija).

Programos, projektai. Įgyvendindamas savo tikslus – vykdyti ilgalaikius mokslinius fundamentinius ir taikomuosius Lietuvos valstybės, visuomenės ir lietuvių tautos priešistorės, istorijos, Lietuvos etninės kultūros tyrimus – institutas mokslinę veiklą organizavo per mokslines programas. 2021 m. buvo baigiamieji 2017 m. pradėtų vykdyti šių penkių ilgalaikių MTEP programų metai:

1. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė: valdžia, luomas, individas (XIV–XVIII a. istorijos slinkty) (vadovė – dr. Ramunė Šmigelskytė-Stukienė).

2. Lietuvos Metrikos ir kitų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos šaltinių tyrimas (vadovas – dr. Artūras Dubonis).

3. Tūkstantmečiai iki valstybės. Priešistorinių bendruomenių daugiasluoksniai tyrimai (vadovas – dr. Laurynas Kurila).

4. Vėluojanti tauta – 2: Lietuvių modernizacijos problemos (vadovas – dr. Česlovas Laurinavičius).

5. XIX a. sociokultūrinis laukas: visuomenės grupės, asmenybės, institucijos (vadovė – habil. dr. Tamara Bairašauskaitė). Tai bendra LII ir LKTI programa.

Pabaigus vykdyti ilgalaikes programas, buvo parengtos ir pateiktos Lietuvos mokslo tarybai vertinti jų baigiamosios ataskaitos. Tikimės, kad LMT ekspertų ilgalaikių programų baigiamosios ataskaitos bus įvertintos teigiamai, nes pasiekti geri rezultatai. Kaip ir buvo galima tikėtis, paskutiniai šių programų vykdymo metai buvo gausūs parengtų publikacijų. Peržvelgus programų vadovų pateiktas ataskaitas matyti, kad iš esmės pasiekti pagrindiniai programose numatyti tikslai. Įgyvendinant ilgalaikes programas parengtos publikacijos ir sudarė daugumos straipsnių ir monografijų, parengtų ar publikuotų šaltinių rinkinių turinį. Ilgalaikėse programose

ataskaitiniais metais dalyvavo 43 instituto mokslininkai. 2021 m. LII mokslininkai paskelbė 11 monografijų ir studijų, 3 straipsnių rinkinius, 5 šaltinių publikacijas, 2 mokslo populiarinimo knygas, 6 tęstinius leidinius, 1 bibliografiją. 2021 m. publikuoti 135 moksliniai straipsniai. Daugiau negu pusė jų (73) parengti įgyvendinant ilgalaikes mokslo programas (2020 m pagal ilgalaikes programas buvo parengti 105 straipsniai iš parengtų 174). Dauguma mokslinių straipsnių (95) publikuoti recenzuojamuose mokslo žurnaluose, kiti pasirodė profesiniuose, kultūros žurnaluose. Pavyzdžiui, 2020 m. recenzuojamuose mokslo leidiniuose publikuoti 92 straipsniai – taigi 2021 m., esant mažesniai bendram publikacijų skaičiui, recenzuotų publikacijų nesumažėjo.

2021 m. buvo rengiamos ir naujos ilgalaikių programų tematikos, teikiamos Švietimo, sporto ir mokslo ministerijai, o sulaukus ministrės patvirtinimo – rengiami ir teikiami LMT ekspertiniam vertinimui programų projektai. Formuluojuojant naujas tyrimų tematikas, remtasi dar 2018 m. tarptautiniam palyginamajam vertinimui rengtomis galimomis perspektyviomis temomis. Taip pat buvo siekiama, kad būsimųjų ilgalaikių programų tyrimai praplėstų skyrių ribas, programos telktų mokslininkus ne tiek pagal jų priklausymą kuriam nors mokslo skyriui, bet mokslininkus sutelktų mokslinė idėja ir tyrimų interesai. Prieš rengiant ilgalaikių programų temas, Instituto mokslo taryboje buvo priimta svarbi principinė nuostata, kad mokslininkai turėtų galimybę dalyvauti programose ne visu etatu, ilgalaikių programų tyrimams panaudotų ne mažiau kaip pusę savo darbo laiko. Manome, kad toks siūlymas yra konstruktyvus, atitinka mokslininkų poreikius, leidžia suderinti būtinybę dalyvauti visuomenei svarbiuose programiniuose tyrimuose ir tyrėjų norą savarankiškai gilintis į turimas ar naujas temas, kurios nebūtinai sutampa su bendra ilgalaikių programų kryptimi. Įsitraukti į instituto ir ilgalaikes programas ne visu etatu aktualu ir tiems mokslininkams, kurie atlieka tyrimus pagal valstybės ar kitų institucijų užklausas, dėsto aukštosiose mokyklose ar dalyvauja projektuose. Iš pateiktų programų projektų matyti, kad instituto bendruomenei pavyko parengti programas, kurios užtikrins pagal Ilgalaikių programų aprašą numatytų ne mažiau kaip pusės MTEP veiklai skirtų lėšų skyrimą ilgalaikėms programoms įgyvendinti.

2021 m. parengti 6 ilgalaikių programų projektai:

1. Žmogus ir gyvensena priešistorinių ir ankstyvųjų istorinių laikų Lietuvoje: tęstinumas ir kaita“ (vadovas L. Kurila).

2. Nuo asmens prie bendruomenės: Lietuvos Metrikos ir kitų reikšmingų LDK istorijos šaltinių tyrimai (vadovas Andrej Ryčkov).
3. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos šaltinių tekstai, kontekstai ir interpretacijos“ (vadovas R. Jurgaitis).
4. Lietuvos (LDK) valstybingumo istorinė raida Europos kontekste (XIII–XVIII a.)“ (vadovė R. Šmigelskytė-Stukienė).
5. Konflikto genealogija modernėjančioje visuomenėje. Lietuvos atvejis (XIX–XX a.)“ (vadovas D. Staliūnas).
6. Tautinė ir / ar klasinė tapatybė XX a. Lietuvoje: nuo politinių trajektorijų iki asmeninių išgyvenimų“ (vadovas S. Grybkauškas).

Planuojama, kad ilgalaikėse programose mokslininkai ir tyrėjai dirbs didesne nei 47 etatų apimtimi, o joms vykdyti reikiamos lėšos viršija 5 milijonus eurų per 5 metus (daugiau nei 1 milijonas per metus). Palyginti su kitais moksliniais institutais, LII pateikė daugiausia ilgalaikių programų projektų. Kitų humanitarinių institutų ir Socialinių tyrimų centro teiktų programų projektų skaičius svyruoja nuo 2 iki 4 programų projektų.

Vis dėlto tenka pripažinti, kad ne visi turėti lūkesčiai dėl naujų ilgalaikių programų išsipildė. Tikėtasi, kad programų iniciatorių idėjos labiau sudomins ir patrauks būsimus vykdytojus ne iš vieno, o iš kelių instituto mokslo skyrių, o tai leistų imtis ambicingų mokslinių tyrimų planų, įveikti vis dar pasitaikantį požiūrį į ilgalaikes mokslo programas kaip į formalų mokslinės veiklos organizavimo būdą. Neišvengta nedidelės apimties programų, o dėl to ateityje gali būti kiek sunkiau vykdyti ir administruoti ilgalaikes programas. Kaip minėta, institutas parengė ir pateikė 6 programų projektus (2017–2021 m. buvo 5), kai kuriose programose dirba tik 5–6 etatus turintys kolegos. Tiesa, čia reikia turėti omenyje, kad kaip jau buvo minėta, nemažai tyrėjų į ilgalaikes programas įsitraukė ne visu etatu. Tikimės, kad nepaisant nedidelės apimties, šios programos bus lanksčios, glaudžiai bendradarbiaus su kitomis programomis ir bus pasiekta reikšmingų mokslinių rezultatų.

Antra, nepaisant dėtų pastangų, nepavyko inicijuoti tarpdisciplininių mokslo programų. 2021 m. pradžioje šiuo klausimu diskutuota ne tik su kitų humanitarinių institutų bei Socialinių tyrimų centro mokslininkais, bet ir su šių institucijų vadovais. Nors iš pradžių šie susitikimai ir pokalbiai teikė vilčių, kad pavyks parengti bent dvi tarpinstitucines ir tapdisciplinines programas, galiausiai tokie lūkesčiai subliuško. Akivaizdu, kad nors ir esama temų panašumo ir bendrų

mokslinių interesų, sudėtinga įveikti institucines ribas. Kita struktūrinė problema, trukdanti mokslinių tyrimų tarpdiscipliniškumui, o šiuo konkrečiu atveju – rengti bendrą ilgalaikę programą, yra mokslinių rezultatų pripažinimas ir įvertinimas. Socialinių ir humanitarinių mokslų publikacijoms taikomos skirtingos „taškų lentelės“, o tai lemia ne vienos mokslo srities atstovų skirtingus požiūrius į publikacijas.

Šalia ilgalaikių mokslo programų gana sėkmingai vykdytos ir trys instituto programos:

1. Etniškumo ir nacionalumo pažinimas“ (vadovė dr. V. Savoniakaitė), vykdyta 2017–2021 m.

2. Laisvalaikis, šventės ir ritualai Vilniaus apylinkėse. Socialiniai ir kultūriniai aspektai“ (vadovas dr. Žilvytis Šaknys), vykdyta 2017–2021 m.

3. Vilniaus istorija. Sintezė (vadovas dr. G. Sliesoriūnas), vykdyta 2017–2021 m.

Dvi instituto programos, vykdytos Etnologijos skyriaus mokslininkų, yra pabaigtos, jų rezultatai apibendrinti baigiamosiose ataskaitose, kurios pateiktos direktoriaus įsakymu sudarytoms komisijoms. Nors baigėsi ir programos „Vilniaus istorija. Sintezė“ vykdymo metai, jos mokslininkai dar rengia tekstus tritomei Vilniaus miesto istorijai. Reikėtų tikėtis, kad šios programos vykdytojai neuždels rengdami rankraščius. Sintezės tritomio pasirodymas 2023 m. būtų puiki dovana jubiliejų švenčiančiam miestui.

2021 m. institute buvo įgyvendinami 30 mokslo tiriamieji ir sklaidos projektai. Tai tik vienu projektu daugiau nei 2020 m. (29) ir tiek pat, kiek 2019 m. (2018 m. buvo 31, 2017 m. – 20 ir 2016 m. – 27 projektai). Kaip ir praėjusiais metais, dauguma vykdomų projektų yra iš Valstybinės lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016–2024 m. programos. Nors projektai įgyvendinti sėkmingai ir jų tarpinės bei baigiamosios ataskaitos buvo pateiktos laiku, dėl COVID-19 nulemtos pandeminės situacijos dėl trijų projektų teko kreiptis į LMT ir jų užbaigimą nukelti vėlesniam laikotarpiui.

Iš viso 2021 m. LMT projektuose dirbo 27 instituto mokslo darbuotojai (kai kurie ne viename projekte) ir 17 – ne instituto darbuotojų. 2021 m. projektinis finansavimas iš LMT siekė 624,3 tūkst. eurų. Tai net 172,5 tūkst. eurų daugiau nei praėjusiais metais (2020 m. – 451,8 tūkst. eurų) ir net 146,7 tūkst. eurų daugiau nei 2019 m. (2019 m. – 477,6 tūkst. eurų), 61,70 tūkst. eurų daugiau nei 2018 m. (2018 m. – 562,6 tūkst. eurų), 137,6 tūkst. eurų daugiau nei 2017 m. (2017 m. – 486,7 tūkst. eurų) ir 187,4 tūkst. eurų daugiau nei 2016 m. (2016 m. – 436,9 tūkst. eurų).

Santykiniais skaičiais projektinis finansavimas taip pat padidėjo ir siekė 21 proc. viso instituto biudžeto (2020 m. buvo 14 proc., 2019 m. – 17 proc., 2018 m. – 24 proc., 2017 m. – 23,3 proc.).

2021 m. ir toliau buvo vykdomos podoktorantūros stažuotės Lietuvoje. Joms skirta 99,7 tūkst. eurų ES lėšų (3 projektai). Doktorantūros studijų plėtrai buvo skirta 25,9 tūkst. eurų ES lėšų (1 projektas).

2021 m. buvo tęsiami trys dar 2020 m. pradėti LMT MIP (vad. A. Čivilytė, G. Piličiauskas, D. Staliūnas) ir du Lituanistikos programos tyrimų projektai (vadovauja V. Petronis ir A. Baliulis).

2021 m. įsigaliojo pateiktų ir teigiamo įvertinimo sulaukusių projektų paraiškų galimas konvertavimas į sąlyginius autorinius lankus individualiose metinėse ataskaitose. Ši priemonė numatyta reaguojant į vangų instituto mokslininkų įsitraukimą į konkurso būdu finansuojamus projektus, kaip buvo konstatuota praėjusių metų ataskaitose. Kol kas dar sunku pasakyti, ar tai padeda skatinti instituto mokslininkus rengti projektus ir teikti paraiškas LMT ir kitoms tyrimus finansuojančioms institucijoms. 2021 m. vasarą buvo pateiktos dvi instituto mokslininkų paraiškos LMT MIP programai. Kaip ir praėjusiais metais, daugiausia instituto mokslininkai paraiškų teikė Valstybinės lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016–2024 m. programos konkursui. Deja, 2021 m. nebuvo teikiamos instituto mokslininkų paraiškos Lituanistikos programos kvietimo tyrimų projektams, bet instituto mokslininkai gana aktyviai teikė leidybines paraiškas. 2021 m. pradėti vykdyti 9 Lituanistikos leidybiniai ir vienas tyrimų projektas. Panašus skaičius paraiškų dėl šios programos buvo pateikta ir 2021 m., jos buvo LMT ekspertų įvertintos jau 2022 m. pradžioje. Be 5 mokslo žurnalų paraiškų, rudenį buvo pateikti 7 leidybiniai projektai ir vienas moksliniam renginiui finansuoti. Iš jų 5 leidybiniai projektai gavo LMT finansavimą. Nors projektų laimėjimų sėkmės koeficientas nemažas, iš LMT ekspertų pateiktų pastabų matyti, kad dalis instituto pateiktų paraiškų nebuvo tinkamai parengtos, parašytos neįtikinamai, šabloniškai ar be tinkamo prašomų lėšų pagrindimo.

2021 m. pradėtas vykdyti naujas projektas „Lietuva–Baltarusija. Dialogas apie praeitį“. Čia siekiama bendromis Baltarusijos ir Lietuvos tyrėjų pastangomis išanalizuoti abiejose visuomenėse, jų žiniasklaidoje bei socialiniuose tinkluose paplitusius istorinius naratyvus. Projekte dalyvauja 10 Baltarusijoje dėl politinio režimo vykdomų represijų netekusių darbo ir negalinčių toliau užsiimti tiriamąja veikla mokslininkų.

2021 m. buvo tęsiamas ES programos „Cross-Border Cooperation Programme LATVIA-LITHUANIA-BELARUS 2014–2020“ finansuojamas projektas „A Living History: cultural and

scientific synergy in the border region Zarasai (LT) – Daugavpils (LV) – Vitebsk (BY) for sustainable development“. Projektą koordinuoja Zarasų savivaldybė, o partneriai, be Lietuvos istorijos instituto, yra Zarasų muziejus, Daugpilio universitetas ir Baltarusijos Vitebsko muziejus. Šiuo metu tiriamos galimybės tęsti projektą turint omenyje ataskaitos rengimo metu pradėtas taikyti sankcijas Baltarusijos mokslinėms įstaigoms.

Ataskaitiniais metais dėl COVID-19 sukeltos pandeminės situacijos buvo smarkiai sumažinti mokslininkų vizitai į užsienio archyvus ir tarptautines konferencijas. Dėl suprantamų priežasčių LMT neskelbė, kaip anksčiau, kvietimų finansuoti stažuotes ar trumpalaikes išvykas. Vizitų suvaržymas palietė ir instituto vykdomas programas ir projektų įgyvendinimą. 2021 m. teko kreiptis į LMT ir keisti keturių projektų lėšų paskirstymą, vizitams skirtas lėšas nukreipti pagal galimybes į kitas veiklas ar numatyti vizitus į kitas, nei iš pradžių planuota, šalis. Tik metų antroje pusėje, kiek atslūgus epidemijai, atsirado galimybių rengti akademinės išvykas – tuo pasinaudojo bent dalis projektų ir programų vykdytojų. Šios išvykos finansuotos tiek iš projektų, tiek ir iš instituto lėšų. Į *Fulbright* stažuotę JAV išvyko A. Čivilytė, kuriai keliauti ir skaityti Buffalo universitete paskaitas studentams nesutrukdė epideminė situacija. Praėjusiais metais *Fulbright* stipendiją laimėjo ir instituto podoktorantūros stažuotoja M. Kareniauskaitė, kuri 2022 m. kovą turėtų išvykti stažuotis į Harvardo universitetą.

Mokslinės publikacijos. 2021 m. paskelbta 31 instituto mokslininkų parengtas ar iš dalies parengtas darbas: didelės publikacijos, šaltinių publikacijos bei informaciniai ir mokslo populiarinimo leidiniai (publikacijų sąrašas pridedamas). Šių publikacijų daugiau, nei ankstesniais metais: 2021 m. – 21, 2019 m. – 23, 2018 m. – 21. Strateginiame plane numatytas tikslas (14 tokio pobūdžio darbų) pasiektas. Kaip ir kasmet, leisti instituto moksliniai žurnalai: *Lietuvos istorijos metraštis* (2 numeriai), *Lithuanian Historical Studies*, *Lietuvos etnologija*, *Lietuvos archeologija*, *Archivum Lithuanicum*, taip pat tęstiniai leidiniai: *XVIII amžiaus studijų* 7 tomas bei 1 disertacija ir jos tezės. Tarp minėtų didelių publikacijų yra 11 monografijų ir studijų, 3 straipsnių rinkiniai, 6 šaltinių publikacijos, 1 informacinis leidinys ir 2 mokslo populiarinimo leidiniai.

Ataskaitiniais metais pasirodė 11 instituto mokslininkų parengtų monografijų ir studijų. Tai A. Kasparavičiaus, Z. Kiaupos, M. Klovo, V. Klumbio, G. Subačiaus, M. Šapokos parengtos monografijos bei S. Sarcevičiaus, O. Valionienės, S. Stasiulio ir kitų kolektyvinė monografija. Praėjusiais metais Krokuvoje buvo publikuota R. Ragauskienės knyga. Tai vienintelė monografija, 2021 m. išleista užsienio prestižinėje leidykloje. Vokietijos leidykla išleido tritomio *Das Baltikum*.

Geschichte einer europäischen Region 2 tomą *Vom Beginn der Frühen Neuzeit bis zur Gründung der modernen Staaten*, kuriame publikuojama instituto mokslininkų Z. Medišauskienės ir D. Staliūno monografijos dalis. Instituto mokslininkai taip pat rengė ir sudarinėjo kiek mažesnes nei monografija imties studijas (D. Antanavičius, R. Ragauskienė), straipsnių rinkinius, išleistus užsienio prestižinėse leidyklose (2 rinkiniai, vieno sudarytojai – S. Grybkas ir Li Bennich-Bjorkman, kito – D. Staliūnas ir Y. Aoshima) ir Lietuvoje (A. Nikžentaitis, A. Kasparavičius, A. Svarauskas ir kiti) bei kitus didesnės apimties leidinius. Galima teigti, kad palyginti su 2020 m., praėjusiais metais daugiau pasirodė instituto mokslininkų rengtų Lietuvoje publikuotų didelių darbų ir mažiau užsienyje išleistų darbų (originalių ir verstinių).

Palyginti su 2021 m., publikuota mažiau nei 2020 m. mokslinių straipsnių – 135. Šių publikacijų 2020 m. buvo 174, taigi straipsnių sumažėjo 23 proc., bet jų buvo kiek daugiau nei 2019 m. (127). Kaip ir 2020 m., nemažai recenzuotų mokslinių straipsnių pasirodė užsienio žurnaluose (47 straipsniai), dar 2 publikacijos užsienio leidiniuose yra mažesnės apimties (recenzijos, šaltinių publikacijos ir t. t.). Iš šių 49 publikacijų užsienyje 13 paskelbta žurnaluose, esančiuose *Scopus* ir *Clarative analytics* bazėse.

Baigiamieji ilgalaikių ir vykdomų programų metai lyg užbaigia instituto mokslinių tyrimų ciklą ir leidžia apibendrinti penkerių metų rezultatus bei pažymėti mokslininkų asmeninius indėlius į instituto publikacijų krepšelį bei akademinis laimėjimus. Nors LMT Vieversio sistemoje pateikiamų taškų nesinorėtų sureikšminti, jie kartu su metinėmis skyrių bei individualiomis ataskaitomis, sukaupia informacija apie dalyvavimą mokslo programose, projektų inicijavime ir konferencijų organizavime atskleidžia mums aktyvius mūsų bendruomenės mokslininkus, kurių veiklos rezultatai prisideda prie instituto plėtros. Norėtusi pažymėti T. Bairašauskaitės, T. Balkelio, R. Banytės-Rovell, T. Baranausko, D. Barono, J. Drungilo, A. Dubonio, R. Griškaitės, S. Grybkas, R. Jonaičio, R. Jurgaičio, I. Kaplūnaitės, G. Keen, V. Klumbio, R. Laukaitytės, Č. Laurinavičiaus, D. Mačiulio, R. Miknio, R. Ragauskienės, A. Ryčkovo, J. Sarcevičienės, V. Sirutavičiaus, G. Sliesoriūno, G. Subačiaus, D. Staliūno, V. Stravinskienės, M. Šapokos, I. Šidiškienės, R. Šmigelskytės - Stukienės, O. Valionienės ir kitų tyrėjų svarų indėlį į Instituto veiklą. Kolegos skyriuose pažymėjo aukštą mokslinį 2021 m. pasirodžiusių T. Bairašauskaitės, D. Barono, R. Čepaitienės, V. Davoliūtės, R. Banytės-Rowell, E. Gimžausko, A. Kasparavičiaus, G. Keen, M. Klovo, V. Klumbio, L. Kurilos, R. Laukaitytės, Č. Laurinavičiaus, O. Mastianicos, G. Piličiausko, A. Railaitės-Bardės, V. Pugačiausko, S.

Rowell, J. Sarcevičienės, S. Sarcevičiaus, A. Simniškytės, D. Staliūno, M. Šapokos, R. Vengalio publikacijų lygį. Neabejojame, kad kitais – 2023 m. – vykstant palyginamajam ekspertiniam vertinimui institutas turės gerų mokslinių darbų, galinčių reprezentuoti Instituto mokslo tyrimų aukštą lygį.

Tarptautiškumas

Tarptautiškumo plėtra yra vienas strateginių instituto uždavinių, kurio įgyvendinimui skiriama nemažai dėmesio. Instituto mokslinių tyrimų tarptautiškumas įgyvendinamas įvairiomis formomis – tai tarptautiniai projektai, publikacijos užsienio spaudoje, bendros konferencijos ir mokslo renginiai, dalyvavimas tarptautinėse konferencijose užsienyje, įvairiose tarpvalstybinėse, tarptautinėse komisijose, darbas užsienio žurnalų redakcinėse kolegijose ir pan.

2021 m. tęsti anksčiau pradėti darbai ir palaikomos tradicinės tarptautinio bendradarbiavimo formos.

Nuo 2012 m. institutas dalyvauja tarptautiniame moksliniame projekte „Kasdienybė Antrojo pasaulinio karo metais“ (projektą koordinuoja Herderio institutas Marburge (Vokietija), projekto vadovas Lietuvoje – dr. Darius Staliūnas). *BRILL* leidykloje 2021 m. pasirodė šio projekto pagrindu parengta knyga *Societies under German Occupation – Experiences and Everyday Life in World War II*. Instituto mokslininkai, kaip ir ankstesniais metais, dalyvavo tarptautinio mokslinių institucijų tinklo *NISE (National Movements and Intermediary Structures in Europe / Tautiniai judėjimai ir tarpinės struktūros Europoje)* veikloje; dalyvauja Šiaurės Rytų Vokietijos kultūros instituto projekte „Pabaltijys. Vieno Europos regiono istorija“; nuo 2015 m. toliau bendradarbiauja *COST* programos projekte „Lyginamoji konspiracijos teorijų analizė“ (COST-D-16006). Instituto mokslininkai kartu su Bulgarijos mokslų akademijos Etnologijos ir folkloro institute dirbančiais tyrinėtojais įgyvendina tarptautinį 2019–2021 m. projektą „Šventinė ir kasdienė kultūra Bulgarijoje ir Lietuvoje: tradicija bei modernybė“ (koordinatoriai doc. dr. Ekaterina Anastasova ir dr. Žilvytis Šaknys); instituto mokslininkai kaip ekspertai dalyvauja įgyvendinant projektą „Gyvoji istorija: kultūros ir mokslo sąveika pasienio Zarasai (LT)–Daugpilis (LV)–Vitebskas (BY) regione“ (projekto trukmė 2020–2022 m.). Kaip jau minėta, dėl šio projekto tolesnio įgyvendinimo sprendžiama reaguojant į oficialiąją Lietuvos Respublikos poziciją.

Užsienio recenzuojamuose periodiniuose, tęstiniuose ir vienkartinuose leidiniuose paskelbta 50 publikacijų, o tai sudaro 53 proc. visų publikacijų recenzuojamuose leidiniuose (tokia

pat dalis kaip ir 2020 m., 2019 m. buvo 36 proc., 2018 m. – 39 proc., 2017 m. – 40 proc., 2016 m. – 35 proc., 2015 m. – 27,2 proc., 2014 m. – 32 proc.).

2021 m. paskelbta 13 publikacijų leidiniuose su citavimo indeksu (*Clarivate Analytics, SCOPUS*). Šie skaičiai leidžia kalbėti apie trejus metus iš eilės fiksuojamas pozityvias permainas (2020 m. paskelbta 15 publikacijų; 2019 m. – 12 publikacijų; 2018 m. – 4 publikacijos su citavimo indeksu).

2021 m. instituto mokslininkai sėkmingai skelbė savo tyrimus tarptautinėje erdvėje. Kaip jau minėta, leidykloje „Księgarnia Akademicka“ pasirodė R. Ragauskienės monografijos vertimas *Śmierci nie udało się pokonać. Historia biologiczna książąt Radziwiłłów na Birżach i Dubinkach (koniec XV wieku–XVII wiek)*. Tritomio *Das Baltikum. Geschichte einer europäischen Region* antrame tome (išleistame Anton Hiersemann KG Verlag) publikuotos Z. Medišauskienės ir D. Staliūno monografijos dalis „Die litauischen Gebiete unter der Herrschaft Russlands (19. Jahrhundert)“.

2021 m., nepaisant COVID-19 pandemijos, instituto mokslininkai aktyviai dalyvavo tarptautinėse konferencijose. 2021 m. Lietuvoje ir užsienio šalyse vykusiose tarptautinėse konferencijose (rengtose gyvai ir virtualiose platformose) perskaityti 93 pranešimai (plg.: 2020 m. – 64; 2019 m. – 111; 2018 m. – 127; 2017 m. – 108; 2016 m. – 131; 2015 m. – 142). Užsienio tarptautinėse konferencijose perskaityti 62 pranešimai. Lietuvoje tarptautinėse konferencijose perskaityti 35 pranešimai.

2021 m. konferencijose užsienyje tiesiogiai dalyvaudami ar virtualiai pranešimus skaitė 35 instituto mokslo darbuotojai ir doktorantai. Pranešimus mokslininkai ir tyrėjai skaitė 19-oje valstybių: Austrijoje (2), Azerbaidžane (1), Baltarusijoje (1), Čekijoje (1), Graikijoje (2), Ispanijoje (1), Italijoje (2), JAV (6), Kanadoje (1), Latvijoje (3), Lenkijoje (10), Moldovoje (1), Portugalijoje (1), Rusijoje (6), Suomijoje (4), Švedijoje (4), Ukrainoje (2), Vengrijoje (1), Vokietijoje (9).

A. Čivilytė perskaitė 4 pranešimus. Po 3 pranešimus perskaitė R. Čepaitienė, L. Kurila, D. Staliūnas, V. Stravinskienė, G. Subačius, R. Šmigelskytė-Stukienė. Po 2 pranešimus perskaitė T. Balkelis, A. Griffante, S. Grybkaukas, R. Jonaitis, I. Kaplūnaitė, G. Piličiauskas, V. Podėnas, R. Ragauskienė, V. Savoniakaitė, E. Simčėna.

Plečiant tarptautiškumą ir tarptautinę instituto tyrėjų mokslo laimėjimų sklaidą svarbios instituto ir jo mokslininkų rengiamos tarptautinės konferencijos. 2021 m. institutas arba kartu su partneriais surengė 5 tarptautines konferencijas (2020 ir 2019 m. surengta po 5 konferencijas).

2021 m. balandžio 29–30 d. buvo surengta tarptautinė virtuali konferencija „Marija Gimbutienė Lietuvoje ir pasaulyje: minint šimtąsias gimimo metines“.

2021 m. birželio 4–5 d. Vilniaus miesto Rotušėje surengta tarptautinė konferencija „Skaldanti praeitis: SSRS–Vokietijos karas ir masinio smurto naratyvai Vidurio Rytų Europoje“.

2021 m. spalio 11–12 d. surengta virtuali tarptautinė konferencija „Iš pagonybės į krikščionybę. Laidosena transformacijų laikotarpiu“.

2021 m. lapkričio 25 d. surengta tarptautinė virtuali konferencija „Vilnius devynioliktame amžiuje: modernaus miesto tapsmas“.

2021 m. lapkričio 26–27 d. surengta tarptautinė virtuali konferencija „Etninių ir konfesinių kultūrų sąveika; etnologiniai tyrimai“.

Instituto darbuotojų įvairiapusį ir intensyvų įsitraukimą į tarptautinės akademinės bendruomenės veiklą liudija ir instituto mokslininkų dalyvavimas kitokio pobūdžio tarptautiniuose renginiuose.

2021 m. rudenį įvyko du akademinis ir visuomeninis požiūriu svarbūs tarptautiniai renginiai, kuriuos inicijavo arba prie jų vyksmo svariai prisidėjo instituto mokslininkai.

2021 m. rugsėjo 8 d. įvyko Lenkijos ir Lietuvos intelektualų diskusija „Ar reikalingas bendras Lietuvos–Lenkijos istorijos vadovėlis?“ Diskusija buvo suorganizuota Lietuvos istorijos institutui bendradarbiaujant su Tautinių mažumų departamentu prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

2021 m. spalio 12 d. įvyko intelektualų forumas „Lietuvių – lenkų dialogo paieškos: (ne)išmoktos pamokos“. Šis renginys buvo suorganizuotas Lietuvos istorijos institutui bendradarbiaujant su Lenkijos ir Lietuvos prekybos rūmais.

Abu paminėti renginiai vyko Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje.

Plėtojant tarptautinius ryšius remtasi sutartimis su užsienio mokslo institucijomis. Institutas yra sudaręs daug bendradarbiavimo sutarčių su užsienio šalių švietimo, mokslo bei atminties institucijomis. 2021 m. aktyviausiai ryšiai palaikyti su Lenkijos mokslų akademijos Tadeuszo Manteuffelio istorijos institutu, Herderio institutu Marburge (Vokietija), Lenkijos mokslų akademijos Krokovoje II Istorijos-filosofijos skyriumi, Lenkijos tautos atminties institutu,

Lenkijos mokslų akademijos Mokslo istorijos institutu. Institutas yra susisijęs su Šiaurės šalių doktorantų archeologijos mokykla (*Nordic Graduate School in Archeology Dialogues with the Past [Dialpast]*).

Bendradarbiaujant su Bulgarijos mokslų akademija (remiantis 2018 m. pasirašyta sutartimi) vykdomas jau minėtas Etnologijos skyriaus mokslininkų projektas „Šventės ir kasdienybės kultūra Bulgarijoje ir Lietuvoje: tradicija ir modernybė“.

Instituto mokslininkų pripažinimą rodo ir kartu tarptautinius ryšius padeda plėtoti jų dalyvavimas užsienio žurnalų redakcinėse kolegijose ir mokslo tarybose. Praėjusiais metais net 23 instituto mokslininkai buvo 37 užsienio mokslo žurnalų, leidžiamų Lenkijoje, Baltarusijoje, Bulgarijoje, Ukrainoje, Latvijoje, Vokietijoje, JAV, Jungtinėje Karalystėje, Rusijoje, redakcinių kolegijų ar mokslinių tarybų nariai. Tarptautinių mokslininkus vienijančių organizacijų nariais buvo 9 instituto mokslininkai.

COVID-19 epidemija 2021 m. trukdė instituto darbuotojams pasinaudoti mainų su Lenkijos mokslo įstaigomis bei Herderio institutu Vokietijoje programomis, kurios, kaip rodo ilgametė patirtis, mokslininkams teikia puikias profesinio tobulėjimo galimybes. Vis dėlto praėjusiais metais į suplanuotas keliones išvyko 9 instituto mokslininkai (2020-aisiais, dėl COVID-19 epidemijos, į stažuotes pagal aukščiau paminėtas mainų programas, neišvyko nei vienas instituto darbuotojas). Kaip jau minėta, COVID-19 epidemija nesutrukdė A. Čivilytei sėkmingai įgyvendinti *Fulbright* stažuotę Buffalo universitete (JAV).

Doktorantūra. Ryšiai su aukštosiomis mokyklomis ir dalyvavimas studijose

2021 m. spalio 29 d. Rasa Leonavičiūtė-Gecevičienė VU ir LII Istorijos ir archeologijos mokslo krypties taryboje apgynė daktaro (humanitariniai mokslai, istorija ir archeologija) disertaciją „Bona Sforca ir Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė: Jogailaičių dinastijos stiprinimas“ (mokslinė vadovė dr. R.Ragauskienė).

Doktorantūros studijas institute tęsė istorijos ir archeologijos mokslo krypties doktorantai: Monika Adomaitienė, Julijana Andriejauskienė, Ieva Balčiūnė, Jurgita Gaižutytė, Ieva Griniūtė-Tumelienė, Lukas Gaižauskas, Eimantas Gudas, Andrius Janionis, Ugnė Jonaitytė, Arnoldas Kazimierėnas, Robertas Každanas, Rūta Matimaitytė, Viktorija Micelicaitė, Mindaugas Pilkauskas, Aivaras Poška, Konstantinas Rečkovas, Saulius Sarcevičius, Edvardas Simčenka, Andželika Ščemeliova, Vilius Šimkus, Sonata Šulcė, Mantas Šikšnianas, Aušra Terleckaitė,

Simonas Teškevičius ir Mantas Valančius; etnologijos krypties doktorantės Ernesta Dambrauskaitė, Miglė Lapėnaitė, Viktorija Serbentienė, Jurgita Senulienė ir Aušra Teleišė.

2021 m. į istorijos ir archeologijos krypties doktorantūros studijas priimti 6 doktorantai: Rimantas Bedulskis, Laurynas Giedrimas, Laurynas Kudijanovas, Lukas Pocius, Aigustė Starkutė ir Ieva Šmanauskaitė; į etnologijos krypties studijas priimta 1 doktorantė Evelina Atminytė.

2021 m. pabaigoje institute doktorantūroje studijavo 37 doktorantai (31 – istorijos ir archeologijos, 6 – etnologijos kryptių). Dėl ligos, vaikų auginimo ar asmeninių priežasčių 10 doktorantų buvo akademinėse atostogose.

Vytenis V. Podėnas ir Karolis Tumelis (Istorija ir archeologija) 2021 m. sėkmingai baigė doktorantūros studijas, baigia rengti disertacijas, kurios, tikimės, bus apgintos iki 2022 m. spalio mėn.

25 mokslininkai vadovavo 38 Lietuvos istorijos instituto bei kitų institucijų doktorantams (T. Bairašauskaitė, R. Banytė-Rowell, A. Čepaitienė, A. Čivilytė, A. Dubonis, A. Griffante, S. Grybkauskas, V. Juodagalvis, G. Keen, V. Klumbys, L. Kurila, Č. Laurinavičius, D. Mačiulis, R. Miknys, A. Nikžentaitis, G. Piličiauskas, V. Pugačiauskas, R. Ragauskienė, V. Savoniakaitė, V. Sirutavičius, D. Staliūnas, Ž. Šaknys, R. Šmigelskytė-Stukienė, A. Švedas, R. Vengalis). Instituto 7 mokslininkai buvo disertacijų gynimo tarybų nariais Lietuvoje, 1 – habilitacijos komisijos nariu Moldovoje, 1 – oponentu Suomijoje.

Instituto 15 mokslininkų dėstė Lietuvos ir užsienio aukštosiose mokyklose: Vilniaus universitete (T. Bairašauskaitė, D. Baronas, L. Kurila, G. Keen, V. Sirutavičius, D. Staliūnas, A. Strimaitienė, R. Vengalis); VDU Švietimo akademijoje (R. Jurgaitis); Klaipėdos universitete (Č. Laurinavičius); Vytauto Didžiojo universitete (R. Miknys), Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijoje (V. Pugačiauskas); Europos Humanitariniame universitete (R. Čepaitienė), University of Illinois at Chicago (G. Subačius), Niujorko valstijos Bafalo (Buffalo) universitete (A. Čivilytė).

2021 m. rudenį podoktorantūros stažuotes Lietuvos istorijos institute pradėjo Jonas Drungilas, Monika Kareniauskaitė ir Juozapas Paškauskas.

Socialinė ir kultūrinė plėtra. Mokslinių tyrimų sklaida visuomenėje

Įgyvendinant instituto veiklos tikslą – „bendradarbiauti su valdžios, visuomenės ir verslo atstovais, vykdyti lituanistinių mokslinių tyrimų, socialinės ir kultūrinės plėtros užsakomuosius

darbus, teikti metodologinę, metodinę ir kitą pagalbą“ – toliau buvo bendradarbiaujama su nuolatiniais socialiniais partneriais – Lietuvos valstybinėmis institucijomis, Lietuvos ambasadomis užsienyje, nacionaline žiniasklaida.

2021 m. instituto mokslininkai aktyviai bendradarbiavo su įvairiomis Lietuvos Respublikos institucijomis bei žiniasklaida rengiant priemones, skirtas 1991 m. sausio 13-osios įvykių 30-osioms metinėms; SSRS ir Vokietijos karo bei Holokausto Lietuvoje pradžios 80-osioms metinėms, archeologės bei antropologės Marijos Gimbutienės gimimo 100-osioms metinėms (1921–1994) (aktualizuotoms UNESCO sprendimu 40-ojoje generalinėje konferencijoje); 1791 m. gegužės 3 d. Konstitucijos ir Abiejų Tautų tarpusavio įžado 230-osioms metinėms paminėti.

Pažymėtina, kad anksčiau nurodytų sukakčių paminėjimui skirtų priemonių viešojoje erdvėje įgyvendinimo planai buvo kuriami 2021 m. pradžioje institutui glaudžiai bendradarbiaujant su lyderiaujančiomis Lietuvos žiniasklaidos priemonėmis – Lietuvos nacionaliniu radiju ir televizija bei naujienų svetaine *15min*. Išankstinis veiksmų koordinavimas leido pasiekti maksimalų efektą teikiant šioms ir kitoms žiniasklaidos priemonėms profesionaliai parengtą ekspertinę informaciją visuomenei svarbiais klausimais.

Minint 1991 m. sausio 13 d. įvykių 30-ąsias metines Lietuvos istorijos instituto leidybos skyrius pristatė visuomenei knygą *Sausio 13-oji: tarp atminties ir istorijos* (sudarytojas A. Švedas).

Minint mokslininkės Marijos Gimbutienės 100-ąsias gimimo metines 2021 m. balandžio 29–30 d. buvo surengta tarptautinė virtuali konferencija „Marija Gimbutienė Lietuvoje ir pasaulyje: minint šimtąsias gimimo metines“. Konferencijoje pranešimus skaitė mokslininkai iš JAV, Prancūzijos, Didžiosios Britanijos, Turkijos, Vokietijos, Lenkijos, Indijos. Tiesioginę konferencijos transliaciją lietuvių ir anglų kalbomis buvo galima stebėti Nacionalinio muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų *Facebook* ir *Youtube* paskyrose bei Lietuvos istorijos instituto *Facebook* paskyroje. Idėjos surengti konferenciją autorė ir pagrindinė šio renginio organizatorė – Agnė Čivilytė. Pažymėtina, kad ši instituto mokslininkė daug prisidėjo ir prie Lietuvos nacionaliniame muziejuje Istorijų namuose 2021 m. rugsėjo 23–2022 m. kovo 13 d. eksponuojamos parodos „Deivės ir kariai“ atsiradimo. Šioje parodoje atskleidžiamos dvi fundamentalios M. Gimbutienės hipotezės dėl Europos kultūros raidos ir tapatybės, pelniusios jai visuotinį pripažinimą ir įkvėpusios naujus mokslinius, visuomeninius judėjimus. Paroda susilaukė

didžiulio visuomenės ir žiniasklaidos dėmesio. A. Čivilytė suformulavo minėtos parodos idėją, o Lietuvos istorijos institutas buvo vienas iš Lietuvos nacionalinio muziejaus partnerių įgyvendinant pastarąją priemonę. Ši mokslininkė ir Lietuvos istorijos institutas prisidėjo prie dar vienos iniciatyvos – 2021 m. sausio 26 d. virtualios konferencijos „Stiprybės semiuosi iš Lietuvos“ (dedikuotos Marijos Gimbutienės 100-mečiui) įgyvendinimo. Organizatorius buvo Lietuvos Respublikos Prezidentūra, partneriai – Lietuvos istorijos institutas ir Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas.

Minint 230-ąsias 1791 m. gegužės 3 d. Konstitucijos ir Abiejų Tautų tarpusavio pasižadėjimo metines Lietuvos istorijos institutas, bendradarbiaudamas su Lenkijos istorijos muziejumi, parengė tarptautinę standinę parodą „Gegužės 3-iosios Konstitucija“, kuri Vilniaus Katedros aikštėje buvo eksponuojama 2021 m. gegužės 3–23 d., o vėliau – kituose Lietuvos miestuose: Kaune (nuo birželio 7 d.), Kėdainiuose (nuo liepos 5 d.), Panevėžyje (nuo rugpjūčio 9 d.), Šiauliuose (nuo rugsėjo 13 d.) ir Klaipėdoje (nuo spalio 18 d.). Didžiausią darbą rengiant minėtą parodą nuveikė R. Jurgaitis.

Gegužės 3 d. Nacionalinio muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmuose buvo surengta virtuali diskusija, skirta Richardo Butterwicko-Pawlikowskio knygos *1791 m. gegužės 3 d. Konstitucija. Abiejų Tautų Respublikos testamentas* (ją išleido Lietuvos istorijos instituto leidykla) pristatymas, kurioje dalyvavo mokslininkai iš Lietuvos, Didžiosios Britanijos ir Lenkijos.

Spalio 20 ir 21 d. buvo surengta tarptautinė konferencija „Tėvynės laisvės aušra – 1791 m. gegužės 3 d. Konstitucija, genezė, turinys. Reikšmės“. Tai buvo bendras Nacionalinio muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų, Lietuvos istorijos instituto ir Vytauto Didžiojo universiteto renginys.

Minint 80-ąsias SSRS ir Vokietijos karo bei Holokausto Lietuvoje pradžios metines Lietuvos istorijos institutas, bendradarbiaudamas su Vilniaus universiteto Istorijos fakultetu ir Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, 2021 m. birželio 4–5 d. Vilniaus miesto Rotušėje surengė tarptautinę konferenciją „Skaldanti praeitis: SSRS-Vokietijos karas ir masinio smurto naratyvai Vidurio Rytų Europoje“. Šioje konferencijoje, sulaukusioje itin didelio politikų, visuomenės bei žiniasklaidos dėmesio, pranešimus skaitė ir diskutavo mokslininkai iš Vokietijos, Lenkijos, JAV, Ukrainos, Vengrijos. Tiesioginę konferencijos transliaciją lietuvių ir anglų kalbomis buvo galima stebėti *LRT.lt* svetainėje ir Istorijos instituto *Facebook* paskyroje.

Paminėtina, kad šios konferencijos tiesioginės transliacijos susilaukė ne tik Lietuvos visuomenės, bet ir tarptautinės bendruomenės dėmesio. Galima teigti, jog būtent šis renginys tapo vienu svarbiausių (akademiniu, visuomeniniu ir politiniu požiūriu) Lietuvos valstybėje minint 80-ąsias SSRS ir Vokietijos karo bei Holokausto Lietuvoje pradžios metines, be to, svarstant itin svarbius ir sudėtingus istorijos bei atminties klausimus.

Minint 80-ąsias SSRS ir Vokietijos karo Lietuvoje metines instituto mokslininkai įgyvendino ir antrąją priemonę – 2021 m. birželio 7 d. buvo surengtas virtualus tarptautinis seminaras „Lietuva SSRS ir Vokietijos karo pradžioje“.

2021 m. taip pat buvo tęsiamos tradicinės tyrimų sklaidos visuomenėje veiklos: organizuojami moksliniai seminarai, nacionalinės ir tarptautinės konferencijos. Dauguma jų buvo surengta virtualiai arba hibridiniu būdu.

Instituto mokslininkai 2021 m. spalio 11–12 d. surengė virtualią tarptautinę konferenciją „Iš pagonybės į krikščionybę. Laidosena transformacijų laikotarpiu“; 2021 m. spalio 14–15 d. buvo surengta nacionalinė konferencija „Jonas Karolis Chodkevičius ir jo epocha per pagalbinių istorijos mokslų prizmę“ (vyko hibridiniu būdu); 2021 m. spalio 22–23 d. surengta tarptautinė virtuali konferencija „Iššūkiai etnografijoje: etnografai ir etnografinės žinios“; 2021 m. lapkričio 26–27 d. surengta tarptautinė virtuali konferencija „Etninių ir konfesinių kultūrų sąveika; etnologiniai tyrimai“; 2021 m. gruodžio 3 d. vyko nacionalinė hibridinė konferencija „Valdžia, luomas, individas XIV–XVIII a. Lietuvoje“. Tai buvo ilgalaikės mokslo programos „Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė: valdžia, luomas, individas (XIV–XVIII a. istorijos slinkty (2017–2021)“ baigiamasis renginys.

2021 m. įvyko kelios Vilniaus istorijai skirtos konferencijos: rugsėjo 28 d. surengta nacionalinė virtuali konferencija „Vilnius ir vilniečiai XX a. pokyčių metais: įvykiai, istorijos, interpretacijos“; 2021 m. lapkričio 25 d. surengta tarptautinė virtuali konferencija „Vilnius devynioliktame amžiuje: modernaus miesto tapsmas“. Šie renginiai yra integrali instituto mokslininkų darbo rengiantis 2023 m. įvyksiančiam Vilniaus paminėjimo rašytiniuose šaltiniuose 700-ųjų jubiliejui dalis.

Instituto mokslininkai 2021 m. kartu su partneriais surengė keletą akademinių priemonių, kurių metu diskutavo Lenkijos ir Lietuvos intelektualai:

2021 m. rugsėjo 8 d. surengta diskusija „Ar reikalingas bendras Lietuvos-Lenkijos istorijos vadovėlis?“; spalio 12 d. surengtas intelektualų forumas „Lietuvių – lenkų dialogo paieškos:

(ne)išmoktos pamokos“. Abu renginiai vyko Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje.

Instituto mokslininkai 2021 m. kovo mėnesį suorganizavo ciklą viešų virtualių mokslinių seminarų, skirtų inicijuojamų naujų mokslinių programų pristatymui bei aptarimui: 2021 m. kovo 10 d. buvo surengti du virtualūs seminarai: XIX a. istorijos skyrius inicijavo seminarą „Konfliktų visuomenė XIX a.–XX a. I pusėje“; Etnologijos ir antropologijos skyrius surengė seminarą „Konceptualizuojant bendruomenę: etnologinis, antropologinis, istorinis požiūris“; 2021 m. kovo 15 d. buvo surengtos kelios priemonės: Archeografijos skyrius ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos skyrius surengė seminarą mokslinėms programoms – „LDK istorijos šaltinių tekstai, kontekstai ir interpretacijos: nuo Lietuvos Metrikos iki pavietų teismų aktų“; „Mokslai padedantys pažinti istorinius šaltinius“; „Lietuvos (LDK) valstybingumo istorinė raida Europos kontekste (XIII–XVIII a.)“ – pristatyti; tą pačią dieną įvyko Miestų tyrimo skyriaus seminaras, kuriame aptarta programa „Lietuvos miestų veikimo modeliai: infrastruktūra, konfesijos, amatai, prekyba ir savivalda“; 2021 m. kovo 16 d. surengtas XX a. istorijos skyriui siūlomos mokslo programos „Tautiškumas, socialinis (ne)teisingumas ir demokratija modernioje Lietuvoje: nuo politinių trajektorijų iki asmeninių išgyvenimų“ seminaras).

2021 m. buvo tęsiama mokslinių seminarų, skirtų kolegai istorikui Viliui Ivanauskui (1979–2018) atminti, tradicija. 2021 m. rugsėjo 3 d. Alytaus kolegijoje surengtas seminaras „Sunkūs metai, netikusios sukaktys: inteligentija, visuomenė ir (anti)herojai nelaisvės laikotarpiais“ (organizatorius S. Grybkauškas); 2021 m. gruodžio 14 d. surengtas virtualus seminaras „Viduramžių ir naujųjų laikų rankraštinų šaltinių publikavimo iššūkiai“ (organizatorė R. Čapaitė).

Instituto bendruomenė 2021 m. paminėjo ir keletą šios įstaigos mokslininkams svarbių sukakčių surengdama keletą vidinių diskusijų: 2021 m. balandžio 26 d., minint Lietuvos istorijos instituto įkūrimo 80-metį, šios įstaigos bendruomenė *ZOOM* platformoje surengė susitikimą, kurio metu vyko trys diskusijos: „Kaip istorikai žvelgia į neįaukusius jubiliejus?“, „Kaip keičiantis epochoms keitėsi Institutas, kaip buvo ieškoma santykio tarp tradicijų ir inovacijų?“, „Kokius svarbiausius iššūkius Nepriklausomybės epochoje teko spręsti Instituto direkcijai ir bendruomenei? Kokie iššūkiai laukia įstaigos artimiausioje ateityje?“

2021 m. lapkričio 30 d. *ZOOM* platformoje buvo surengta diskusija „Lietuvos istorijos metraštis: vakar, šiandien ir rytoj“.

Kaip paprastai, aktyviai dalyvauta nacionalinėse ir regioninėse konferencijose, jose perskaityti 65 pranešimai (plg.: 2020 m. perskaityti 44 pranešimai; 2019 m. – 75 pranešimai). Instituto tyrėjai buvo aktyvūs ir matomi šalies viešojoje erdvėje.

Instituto mokslininkai, bendradarbiaudami su Lietuvos, Baltarusijos, Lenkijos, Rusijos Federacijos, Vokietijos ir kitų valstybių žiniasklaida, dalyvavo daugiau nei šimte šios žiniasklaidos surengtų televizijos ir radijo laidų, diskusijų, davė interviu bei komentarų (tradiciškai instituto mokslininkai buvo viena solidžiausių ir matomiausių ekspertų grupių Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos transliuojamose laidose „Džiazuojanti istorija“, „Istorijos perimetrai“ (LRT radijas), „Istorijos detektyvai“ (Lietuvos televizija), „Istoriko teritorija“ (LRT Klasika)).

2021 m. skleidžiant mokslo žinias visuomenėje dalyvavo dauguma instituto mokslininkų, bet, kaip ir ankstesniais metais, savo aktyvumu išsiskyrė T. Balkelis, R. Čepaitienė, A. Kasparavičius, Artūras Svarauskas, taip pat aktyvūs buvo Č. Laurinavičius, A. Nikžentaitis, D. Staliūnas, G. Subačius, R. Šmigelskytė-Stukienė.

Pažymėtina, kad instituto mokslininkų bendradarbiavimas su įvairia Lietuvos žiniasklaida tampa tęstinis – konkretūs tyrinėtojai sėkmingai dirba kaip akademinių, visuomeninių ir istorinės kultūros plotmei priskirtinų aktualijų analitikai bei vertintojai rašydami skiltis internetinei spaudai arba kurdami radijo laidas (A. Nikžentaičio bendradarbiavimas su svetaine *15min.lt* ir LRT, A. Švedo darbas LRT Klasika radijuje kuriant laidą „Istoriko teritorija“). Taip pat instituto mokslininkai 2021 m. buvo kviečiami tapti Lietuvos valstybei ir visuomenei itin svarbių istorinių minėjimų scenarijų autoriais ir (arba) vesti minėtus renginius. Kaip jau minėta, A. Čivilytė itin daug nuveikė ne tik organizuodama ir įgyvendindama įvairias priemones, susijusias su M. Gimbutienės 100-osiomis gimimo metinėmis, bet ir aktyviai bendraudama su nacionaline Lietuvos žiniasklaida bei aiškindama šios mokslininkės idėjų prasmę bei vertę archeologijos, antropologijos bei archemitologijos mokslų raidoje. A. Švedas rengė Vasario 16 d. Lietuvos televizijoje transliuotos laidos – koncerto „Valstybės keliu“ scenarijų ir vedė šį renginį, be to, jis kūrė scenarijų 2021 m. birželio 15 d. Lukiškių aikštėje surengtam atminimo vakarui „Daugiau niekada“ (renginys buvo skirtas Gedulo ir vilties bei Okupacijos ir genocido dienoms, didžiosioms tragiškoms netektims ir pasipriešinimui atminti) bei vedė tiesioginę jo transliaciją per LRT Plus kanalą. Minint Vasario 16-ąją nacionaliniu mastu itin svarbų darbą nuveikė ir instituto mokslininkas A. Svarauskas, rengęs įvairias priemones bei aktyviai bendravęs su žiniasklaidos priemonėmis.

Instituto mokslininkai parengė 15 pažymų ir ekspertinių išvadų Lietuvos valstybės ir savivaldos institucijoms; įvairių valstybinių komisijų, ekspertų grupių, tarybų veikloje Lietuvoje ir užsienyje dalyvavo 35 mokslininkai. Visuomeniniu požiūriu išskirtiniu renginiu reikėtų laikyti 2021 m. gruodžio 2 d. Ukmergės viešojoje Vlado Šlaito bibliotekoje įvykusį bendrą Ukmergės savivaldybės ir Lietuvos istorijos instituto bendrą renginį – pirmąją pokalbių ciklo „Komplikuotos biografijos tarp istorijos, atminties, politikos ir teisės“ priemonę, kuri buvo skirta Juozo Krištaponio (Krikštaponio) biografijai ir jo atminimui.

Instituto mokslininkai, tęsdami tradicines tyrimų sklaidos visuomenėje veiklas, reaguodami į COVID-19 pandemijos keliamus iššūkius, ieškojo ir naujų kelių, kaip įgyvendinti mokslo rezultatų viešinimo veiklą.

Tokiu nauju sprendimu tapo instituto bendruomenės 2021 m. aktyviai pildyta *Youtube* platformos paskyra, į kurią per minėtą laikotarpį perkelta 1 mokslinio seminaro ir 8 konferencijų videoįrašai. Pastarojoje platformoje taip pat paskelbtas 21 senųjų archeologinių filmų (kurių originalai saugomi Lietuvos istorijos instituto archyve) vaizdo įrašas (archyvinės juostos buvo suskaitmenintos įgyvendinant bendrą Lietuvos archeologų draugijos, Lietuvos istorijos instituto ir Lietuvos centrinio valstybės archyvo projektą).

2021 m. buvo pratęstas prieš metus pradėtas bendradarbiavimas su LRT svetaine, lapkričio ir gruodžio mėnesiais šios svetainės skaitytojams buvo siūlomos ištraukos iš Lietuvos istorijos instituto mokslininkų parašytų knygų. Bendradarbiaujant su LRT portalu taip pat buvo publikuotos ištraukos iš Irmos Kaplūnaitės, Ryčio Jonaičio monografijos *Senkapis Vilniuje, Bokšto gatvėje. XIII–XV a. laidosenos Lietuvoje bruožai*; V. Stravinskienės monografijos *Migracija: Rytų ir Pietryčių Lietuva 1944–1989 metais*; knygoje *Be emocijų. Lenkų ir lietuvių dialogas apie Józefą Piłsudskį* publikuoto A. Svarausko straipsnio „Józefo Piłsudskio „dalyvavimas“ Lietuvos vidaus politikoje tarpukariu“ dalis; kolektyvinėje monografijoje *Nusikaltimų pėdsakai neišnyksta: masinės žudynės Panerių miške 1941–1944 metais* paskelbto M. Šikšniano straipsnio „Ypatingasis būrys ir masinės žudynės Paneriuose“ dalis; A. Railaitės-Bardės monografijos *Origo et Arma: Kilmė ir herbas Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje XVI–XVIII amžiuje* ištrauka.

Siekiant suaktyvinti visuomenės domėjimąsi minėtais ir kitais, per kelerius metus instituto leidykloje publikuotais šios įstaigos mokslininkų darbais, buvo organizuotas renginys „Knygos, prakalbusios praeitį: žvilgsnis į Lietuvos istorijos instituto leidinius“. Šio renginio (vykusio Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje) metu buvo pristatyti 7 leidiniai. Šių

daugiau nei dvi su puse valandos trukusio pokalbių maratono vaizdo įrašas yra instituto *Youtube* paskyroje. Tikimasi, kad renginys, kuriame pristatomos per metus išleistos instituto mokslininkų knygos, taps tradiciniu.

Dirbant mokslo rezultatų viešinimo darbą ir informuojant Lietuvos visuomenę apie instituto išleistas knygas bei suorganizuotus renginius yra rengiami pranešimai spaudai ir jie platinami bendradarbiaujant su naujienų agentūra „Baltic News Service“.

Instituto mokslininkų akademinė ir visuomeninė veikla susilaukė pripažinimo.

Lietuvos istorijos instituto vyriausiasis mokslo darbuotojas D. Baronas buvo apdovanotas 2021 m. Lietuvos mokslo premija už darbų ciklą „Krikščionybės Lietuvoje tyrimai: politiniai, socialiniai ir kultūros istorijos pjūviai (1009–1795) (2006–2020)“.

Lietuvos istorijos instituto vyriausioji mokslo darbuotoja T. Bairašauskaitė 2021 m. liepos 6 d. buvo apdovanota Ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Karininko kryžiumi.

2021 m. rugpjūčio mėn. portalo „Delfi“ paskelbtame tyrime „Lietuvos įtakingiausi 2021 m. visuomenininkai“ yra ir du instituto atstovai – A. Nikžentaitis bei A. Kasparavičius.

Mokslo infrastruktūra

Lietuvos istorijos instituto Leidybinės grupės veikla. 2021 m. Lietuvos istorijos institute leidybinė veikla buvo intensyvi visus metus. Leidybinė grupė dar labiau sumažėjo pagal nuolatinių darbuotojų etatų skaičių. Tačiau reikiamos paslaugos įsigyjamoms atliekant viešųjų pirkimų procedūras. 2021 m. tęsti projektai, kurių finansavimas buvo suplanuotas metų pabaigoje ir užtikrintas tęstinis projektų finansavimas iš Lietuvos mokslo tarybos lėšų (toliau – LMT).

2021 m. buvo tęsiami LMT finansuojami projektai, taip pat įgyvendinti projektai, finansuoti privačių rėmėjų. Projektams, kurie negavo LMT tiesioginio finansavimo, skirta lėšų iš instituto biudžeto.

Instituto Leidybinė grupė išleido 31 leidinį (2020 m. – 26, 2019 m. – 27). 18 instituto išleistų leidinių buvo finansuojami LMT projektų lėšomis, 1 – finansuotas Kultūros ministerijos lėšomis, 1 – iš privačių rėmėjų lėšų ir 10 leidinių leidybą finansavo institutas biudžeto lėšomis. Išleistos 10 monografijos, 8 šaltinių publikacijos, 4 mokslo populiarinimo leidiniai, 8 tęstinių leidinių, 1 disertacija. Išleistų leidinių sąrašas pridedamas 1 priede.

Sklaida

Metų pradžia iš esmės buvo vangi kalbant išleistų leidinių viešinimo požiūriu. Pandeminė situacija metams atidėjo didžiausią Lietuvoje Vilniaus knygų mugę, kurioje vyksta iš esmės pagrindinė sklaida tiek renginių, tiek ir LII mokslinės produkcijos pardavimo požiūriu. Dėl šios priežasties negauta daug lėšų, kurias LII gauna parduodamas mokslinę produkciją minėtame renginyje. Per visus 2021 m. LII iš knygų pardavimo gavo 35,1 tūkst. eurų pajamų. Taip pat apriboti ir kiti vieši renginiai, tačiau atsirado galimybė organizuoti renginius nuotoliniu būdu, o tai yra menka paguoda palyginti su tradiciniais renginiais. Antroje metų pusėje padėtis smarkiai pagerėjo. Dalyvauta įvairiuose renginiuose. Mokslo produkcija pristatyta tradiciniame renginyje *Sostinės dienos 2021*. Labai daug lankytojų susipažino, pamatė LII parengtus ir leidžiamus mokslo veikalus. Taip pat metų pabaiga – III ir IV ketvirčiai – išsiskyrė renginiais, kurie buvo rengti Nacionaliniame muziejuje Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmuose. Iš viso surengti 3 renginiai, kurie pritraukė daug lankytojų. Kiti renginiai vyko ir kitose erdvėse, antai Trakų istorijos muziejuje ir kt. LII mokslinės produkcijos sklaidai vis svarbesni darosi ir socialiniai tinklai. Remiantis *Facebook* duomenimis, instituto paskyrą šiame tinkle peržiūrėjo per 30 000 lankytojų (1 pav.).

Rezultatai

Facebook page reach ⓘ

30 487 ↑ 77.2%

1 pav. LII leidinių paskyros lankomumas 2021 m.

LII mokslinės produkcijos tarptautinei sklaidai vis didesnę įtaką daro ir DOI identifikatorių suteikimas leidžiamiems mokslo žurnalų tekstams, kurie yra prieinami LII tinklapyje

(<https://www.istorija.lt/leidiniai/mokslo-zurnalai-ir-testiniai-leidiniai/667>). Visų praėjusių metų DOI identifikatorių mėnesinė statistika pateikiama 2 pav.

Months	2021-12	2021-11	2021-10	2021-09	2021-08	2021-07	2021-06	2021-05	2021-04	2021-03	2021-02	2021-01	2020-12
Resolution Attempts	816	1,176	1,771	443	433	425	1,007	490	595	553	176	159	268
Resolution Successes	793	1,163	1,747	404	424	409	992	484	552	462	128	114	173

2 pav. LII mokslinės produkcijos pasiekiamumas per DOI indentifikatorius

Tačiau norint plėsti LII mokslinės produkcijos sklaidą tarptautiniu lygiu, reikia ir pačių mokslininkų didesnio įsitraukimo. Pabrėžtina, kad dar ne visi LII dirbantys mokslininkai turi tarptautinius ORCID (angl. *Open Researcher Contributor Identification Initiative*) indentifikatorius.

Ataskaitiniais metais baigti skaitmeninti ir šiuo metu laisvai prieinami yra šie leidiniai: *Lietuvos istorijos metraštis; Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos; Lietuvos archeologija; Archivum Lithuanicum; Istorijos šaltinių tyrimai; Aštuonioliktojo amžiaus studijos* ir kt.

Instituto Leidybinė grupė 8 renginiams (konferencijos, seminarai) parengė visą informacinę medžiagą, aktyviai prisidėjo prie plakatų, programų, skelbimų rengimo kitiems akademiniam renginiams. 2021 m. pagelbėta instituto mokslininkams rengiant dokumentų skaitmenines kopijas. Medžiaga buvo skenuojama, skaitmeninama, sutvarkyti jos PDF failai. Iš viso parengta daugiau kaip 550 įvairaus tipo dokumentų, daugiau nei 4200 skaitmeninių puslapių kopijų.

Lietuvos istorijos instituto Bibliotekos veikla

2021 m. bibliotekoje įvyko darbuotojų kaita. Pradėjo dirbti dvi naujos darbuotojos – Gabrielė Blikertaitė (vyresnioji specialistė) ir Dalia Dudzinskienė (vyresnioji specialistė). Rankraščių archyvą, kaip ir anksčiau, tvarko Algimantas Katilius (vyriausiasis specialistas). Bibliotekoje dirba 3 darbuotojai.

Bibliotekos fondas

LII bibliotekos dokumentų fondą sudaro (2021-12-31) – 371360 fiz. vnt.

Gauta per metus 1223 fiz. vnt.:

knygų ir serialinių leidinių – 390 fiz. vnt.

rankraščių – 674 fiz. vnt.

mikrokopijų – 153 fiz. vnt.

Prenumeruojami 8 pav. periodiniai leidiniai, iš jų 1 laikraštis.

Vartotojų aptarnavimas.

LII bibliotekos registruotų vartotojų skaičius – 108.

Apsilankymų (lankytojų) skaičius – 1026.

Išduota dokumentų (fiz. vnt.) – iš viso 5818, išsinešti – 1038, vietoje – 4780.

Kopijos vartotojams – 1770, fotokopijos popieriuje – 50.

Automatizuotai parengtų įrašų skaičius (2021-12-31) – 26442.

Per metus parengtų bibliografinių įrašų skaičius – 512.

Gauta informacinių užklausų – 653, iš jų elektroninėmis priemonėmis – 610.

Duomenų bazės.

LII darbuotojai ir bibliotekos vartotojai naudojami 2 per Lietuvos mokslinių bibliotekų asociaciją prenumeruojamomis duomenų bazėmis:

Licencija	Institucija	Ištekliai	Bendras objektų skaičius	Žurnalų skaičius	Knygų skaičius	Kitų objektų skaičius	Kaina	Panauda	Atsisiųsto dokumento kaina	Panauda pagal FTE
							2021	2021	2021	2021
T&F-SHH-S&T2021	Lietuvos istorijos institutas	Taylor&Francis SHH Library and S&T Library	2010	2010	0	0	505.43	542	0.93	5.83

Licencija	Institucija	Ištekliai	Bendras objektų skaičius	Žurnalų skaičius	Knygų skaičius	Kitų objektų skaičius	Kaina	Panauda	Atsisiųsto dokumento kaina	Panauda pagal FTE
							2021	2021	2021	2021
EBSCO Publishing (eIFL)-2021	Lietuvos istorijos institutas	Newspaper Source	482	62	0	420	341.47	42	8.13	0.45
		Regional Business News	0	0	0	0				
		Academic Search Complete	10552	8742	374	1436				
		Business Source Complete	44400	4018	918	39464				
		ERIC	0	0	0	0				
		Health Source - Consumer Edition	361	76	141	144				
		Health Source: Nursing/Academic Edition	314	309	0	5				
		MasterFILE Premier	4568	1508	1274	1786				
MEDLINE	0	0	0	0						

Darbuotojų kvalifikacijos.

Dalyvauta eLABa konsorciumo mokymuose ir seminaruose nuotoliniu būdu *Zoom* platformoje:

1. Kovo 24 d. Aleph mokymai pradedantiesiems kataloguotojams (dalyvavo G. Blikertaitė, A. Katilius).
2. Kovo 31 d. Seminaras „eLABa talpyklos versijos, naujos funkcijos, laukai, reikšmės ir jų naudojimas“ (dalyvavo G. Blikertaitė).
3. Gegužės 6 d. seminaras „Dokumentų įkėlimo į eLABa IS pavyzdinio tvarkos aprašo efektyvumą pri(si)taikymas institucijos reikmėms“ (dalyvavo D. Dudzinskienė, G. Blikertaitė).
4. Spalio 6 d. seminaras „Katalogavimas pažengusiems“ (dalyvavo D. Dudzinskienė, G. Blikertaitė).
5. Spalio 20 d. mokymai „Aleph komplektavimas pradedantiesiems“ (dalyvavo D. Dudzinskienė, G. Blikertaitė).

Bibliotekos fondo sklaida

Nacionalinio muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmams paskolintos knygos (ekspozitai) iš bibliotekos fondo parodai „Kad Tėvynė gyvuotų. Lietuva ir Lenkija 1791 m. konstitucijos epochoje“ (2021 10 19 – 2022 01 16):

1. *[Motiejus Dogelis]. Codex diplomaticus Regni Poloniae et Magni Ducatus Lituaniae... Tomus V. Vilnae, 1759* (šifras 94, inv. Nr. 14368).

2. *Kalendarz Wileński na rok 1771. W Wilnie, 1771 (?)* (šifras 011, inv. Nr. 3190).

Parengta virtuali paroda „Lietuvos istorijos metraščiui – 50“ (parengė D. Dudzinskienė).

Finansinė instituto būklė 2021 m.

2021 m. institutui pagal programą „Lietuvos visuomenės ir valstybės raida iki XXI a. pradžios“, iš kurios finansuojama beveik **visa Instituto mokslinė ir ūkinė veikla, buvo skirta 2 933 tūkst. eurų** (biudžetinis finansavimas) (plg.: 2020 m. – 2 594,4 tūkst. eurų; 2019 m. – 2 355 tūkst. eurų; 2018 m. – 1 790,0 tūkst. eurų; 2017 m. – 1 552,1 tūkst. eurų; 2016 m. – 1 275,6 tūkst. eurų; 2015 m. – 1 109,8 tūkst. eurų).

2021 m. gautos pajamos už suteiktas paslaugas – 3,1 tūkst. eurų (2020 m. – 0,5 tūkst. eurų), pajamos už parduotas prekes (knygas) – 35,1 tūkst. eurų (2020 m. – 40,4 tūkst. eurų).

2021 m. iš viso gauta ir sumokėta į biudžetą pajamų įmokų 31,3 tūkst. eurų (2020 m. – 46,7 tūkst. eurų).

2021 m. įgyvendinamiems 32 projektams bei programoms buvo skirta **687,9 tūkst. eurų** finansavimo lėšų (2020 m. – 495,6 tūkst. eurų; 2019 m. – 477,6 tūkst. eurų; 2018 m. – 562,6 tūkst. Eurų; 2017 m. – 486,7 tūkst. eurų; 2016 m. – 436,9 tūkst. eurų; 2015 m. – 531,4 tūkst. eurų), iš jų:

1. Iš Lietuvos mokslo tarybos gauta **624,3 tūkst. eurų** projektinių lėšų:

LMT – Mokslo programos rėmimas – 185,6 tūkst. eurų (3 sutartys);

LMT – Lituanistiniai tyrimai ir sklaida – 313,1 tūkst. eurų (22 sutartys);

LMT – Doktorantūros studijų plėtra (ES lėšos) – 25,9 tūkst. eurų (1 projektas);

LMT – Podoktorantūros stažuočių įgyvendinimas Lietuvoje (ES lėšos) – 99,7 tūkst.

eurų (3 projektai);

2. Iš Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos – **35,00 tūkst. eurų** (1 projektas);

3. Iš LR Kultūros ministerijos – **6,7 tūkst. eurų** (1 projektas);

4. Iš Centrinės projektų valdymo agentūros – **20,7 tūkst. eurų** (1 projektas);

5. Neįgaliųjų reikalų departamentas prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos – **1,2 tūkst. eurų**.

2021 m. gautos lėšos iš kitų šaltinių sudarė **66,8 tūkst. eurų** (2020 m. – 617,4 tūkst. eurų):

1. Projektas „Dujotiekių jungties tarp Lenkijos ir Lietuvos dalies Lietuvos Respublikos teritorijoje statybos darbai“ – 66,7 tūkst. eurų (2020 m. – 570,1 tūkst. eurų).

2. Valstybinė mokesčių inspekcija (1,2% parama už 2020 m.) – 0,1 tūkst. Eurų (2020 m. – 0,2 tūkst. eurų).

Iš 2021 m. skirtų 2 933,0 tūkst. eurų biudžetinių asignavimų 2 343,7 tūkst. eurų buvo skirta darbo užmokesčiui ir 34,1 tūkst. eurų – socialinio draudimo įmokoms, 555,3 tūkst. eurų – doktorantų stipendijoms, prekėms ir paslaugoms. 2021 m. panaudota 2 924,5 tūkst. eurų asignavimų.

Institutui 2021 m. skirtų biudžeto asignavimų panaudojimo palyginimas pagal metus,
tūkst. eurų

	2021	2020	2019	2018	2017
IŠ VISO	2924,5	2580,7	2352,5	1784,6	1552,1
Darbo užmokestis	2343,7	2191,8	2053,0	1252,3	1031,0
Soc. draudimo įmokos	34	31,1	29,8	378,7	315,7
Doktorantų išlaidos	207	173,3	170,5	96,8	92,1
Visos kitos išlaidos, t. t.	339,8	184,5	99,20	56,8	113,3
komunalinės išlaidos	39,3	16,1	13,3	12,9	13,4
patalpų nuomos išlaidos	101,3	0	0	0	0
ryšio išlaidos	1,5	0,7	0,6	0,6	0,7
transporto išlaikymas	2,4	1,6	2,1	1,1	2,1
ilgalaikio turto įsigijimas	24,6	43,7	18,1	9,5	58,0
kitos prekės ir ūkinis inventoriūs	32,7	5,9	35,7	9,8	6,2
komandiruotės	12,3	4,1	14,9	7,0	7,7
kitos paslaugos	125,6	112,4	14,5	15,9	25,2

Pabaiga

2021 m. buvo sėkmingi metai Istorijos instituto kolektyvui. 2022 m. sutinkame naujų išorinių iššūkių akivaizdoje. Tačiau šiuo metu vykstanti Rusijos agresija prieš Ukrainą tik patvirtino istorinių žinių svarbą karus lydintuose procesuose.

Karas ir nežinia dėl ateities užgožė kitus iššūkius. Tačiau bent su praeities problemomis Instituto mokslininkai tvarkosi gerai. Tikrai neabejojame, kad jeigu aplinkybės nepasikeis, Lietuvos istorijos instituto mokslininkų indėlis bus matomas jau šiais metais pradėdant minėti svarbų Lietuvai Vilniaus 700 metų jubiliejų, o tyrėjų balsas bus girdimas ir sprendžiant kitas svarbias visuomenei iškilusias problemas.

Alvydas Nikžentaitis

Tatjana Girniuvienė

Rita Saulėnienė

Aurimas Švedas

Saulius Grybkauskas

Dalia Dudzinskiėnė

Mindaugas Maskoliūnas

Saulė Urbanavičienė

Ieva Stachovaitė

Priedas. Lietuvos istorijos instituto mokslininkų publikacijos 2021 m.

Monografijos

1. Tamara Bairašauskaitė, Lietuvos totorių istorija, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 496 p. ISBN 978-609-8183-91-7
2. Algimantas Kasparavičius, Griūvanti taika. Lietuva didžiojoje politikoje 1934–1939 (1940), Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 564 p. ISBN 978-609-8314-00-7
3. Zigmantas Kiaupa, 1522–1526/1536 m. visuomeniniai susirėmimai Vilniuje: ištakos, eiga, pasekmės, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 164 p. ISBN 978-609-8314-05-2
4. Mindaugas Klovas, *Ad perpetuam rei memoriam* Privatūs dokumentai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje XIV a. pabaigoje–XVI a. pradžioje, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 568 p. ISBN 978-609-8183-92-4
5. Valdemaras Klumbys, Stovėję po medžiu? Lietuvių inteligentijos elgesio strategijos sovietmečiu, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 376 p. ISBN 978-609-8183-97-9
6. Raimonda Ragauskienė, Śmierci nie udało się pokonać. Historia biologiczna książąt Radziwiłłów na Birzach i Dubinkach (koniec XV wieku – XVII wiek), Kraków: Księgarnia Akademicka, 2020, 646 p. ISBN: 9788381381437
7. Saulius Sarcevičius et. al., Nusikaltimų pėdsakai neišnyksta. Masinės žudynės Panerių miške 1941–1944 metais, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 368 p. ISBN 978-609-8183-94-8
8. Giedrius Subačius, Simono Daukanto Sankt Peterburgo ortografija (1834–1846), Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 638 p. ISBN 978-609-8183-98-6
9. Mindaugas Šapoka, Didysis Šiaurės karas 1700–1721: karas, pakeitęs moderniąją Europą, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 320 p. ISBN 978-609-8183-88-7

Studijos

1. Darius Antanavičius, Panegirika Polocko sugriovimo proga (1580), Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 132 p. ISBN 978-609-8183-87-0
2. Raimonda Ragauskienė, Vilniaus „Aukso“ amžius. Miesto gyventojai XVI a. 6–7-ajame deš. (Vilniaus vietininko teismo knygų duomenimis), Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 172 p. ISBN 978-609-8183-96-2

Straipsnių rinkiniai

1. Alvydas Nikžentaitis, Włodzimierz Suleja, Tadeusz Wolsza, Danuta Jastrzębska-Golonka, *Be emocijų. Lenkų ir lietuvių dialogas apie Józefą Piłsudski*, Warszawa: Lenkijos Tautos Atminties institutas, 2021.– 344 p. ISBN 978-83-8229-113-1
2. Li Bennich-Bjorkman, Saulius Grybkauskas, *Moscow and the Non-Russian Republics in the Soviet Union. Nomenklatura, Intelligentsia, and Centre-Periphery Relations*, Routledge, 2021, ISBN 978-103-215-540-1
3. D. Staliūnas, Y. Aoshima, *The Tsar, the Empire, and the Nation. Dilemmas of Nationalization in Russia's Western Borderlands, 1905-1915*, Budapest-New York: CEU Press, 2021, ISBN 978-963-386-365-7

Šaltinių publikacijos

1. Trys XVI–XVIII a. Vilniaus valdžios ir gyventojų sąrašai / Mindaugas Klovas, Elmantas Meilus, Antoni Urmański – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 352 p. ISBN 978-609-8183-85-6
2. Bazilijaus Hiacintijaus iš Vilniaus. Panegirika Polocko sugriovimo proga (1580) / Darius Antanavičius. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 96 p. ISBN 978-609-8183-89-4
3. Merkinės seniūno Antano Kazimiero Sapiegos 1722–1729 metų dienoraštis / parengė Jolita Sarcevičienė – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 488 p. ISBN 978-609-8183-90-0
4. Lietuvos metrika (1559–1562). Knyga nr. 253. 39-oji Teismų bylų knyga (Vilniaus vaivados vietininko Stanislovo Hamšėjaus teismo knyga) / Parengė Raimonda Ragauskienė – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 512 p. ISBN 978-609-8183-93-1
5. Lietuvos magdeburginių miestų privilegijos ir aktai, T. IX: BERZNYKAS, LIUDVINAVAS, PILYPAVAS / Jonas Drungilas – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 320 p. ISBN 978-609-8314-03-8

6. Vilniaus Šv. Jono bažnyčios 1602–1615 metų santuokos metrikų knyga / Parengė Algimantas Kaminskas-Krinčius ir Mindaugas Klovas – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 432 p. ISBN 978-609-8183-99-3

Tęstiniai leidiniai

1. Istorijos šaltinių tyrimai T. 7 / Sudarė Artūras Dubonis – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 332 p. ISSN 2029-0705
2. Lietuvos istorijos metraštis 2021 metai nr. 1, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 218 p. ISSN 0202-3342
3. Lietuvos istorijos metraštis 2021 metai nr. 2, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 204 p. ISSN 0202-3342
4. Archivum Lithuanicum 23, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 496 p. ISSN 1392-737X
5. XVIII amžiaus studijos T. 7: Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė Giminė. Bendrija. Grupotė / Sudarytoja Ramunė Šmigelskytė-Stukienė – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 360 p. ISBN 978-609-8314-04-5
6. Lietuvos etnologija 21(30). Socialinės antropologijos ir etnologijos studijos – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021 – 272 p. ISSN 1392-4028.
7. Lietuvos archeologija T. 47. – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 336 p. ISSN 0207-8694

Mokslo populiarinimo leidiniai

1. Sausio 13-oji: tarp atminties ir istorijos / Aurimas Švedas – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 144 p. ISBN 978-609-8183-80-1
2. 1791 m. gegužės 3 d. Konstitucija. Abiejų Tautų Respublikos testamentas / Richard Butterwick – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 178 p. ISBN 978-609-8183-86-3

Informaciniai leidiniai

Lietuvos istorijos bibliografija. 2007 / sudarytojas Tomas Baranauskas. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. – 292 p. ISSN 1392-981X